

COVID-19: POVRATAK NA RADNO MESTO Prilagođavanje radnih mesta i zaštita radnika

Ažurirana verzija, decembar 2020.

© Evropska unija, 2020.

Sadržaj

Cilj i primena smernica.....	2
Uvod	2
Procena rizika i preduzimanje odgovarajućih mera	3
Smanjenje izloženosti virusu koji uzrokuje COVID-19 na radnom mestu na najmanju moguću meru	3
Nastavak rada nakon privremenog prekida	4
Suočavanje s visokom stopom odsustva sa posla.....	5
Upravljanje aktivnostima zaposlenih koji rade od kuće.....	6
Uključivanje radnika.....	6
Briga o radnicima koji su bili bolesni	7
Planiranje i učenje za budućnost.....	7
Održavanje dobre informiranosti	8
Sektori i zanimanja	8
Smernice o bolesti COVID-19 za određene delatnosti	8

Cilj i primena smernica

Cilj ovih neobavezujućih smernica jeste pomoć poslodavcima i zaposlenima da ostanu bezbedni i zdravi u radnom okruženju koje se zbog pandemije bolesti COVID-19 znatno promenilo. Smernice pružaju savete u sledećim oblastima:

Procena rizika i preduzimanje odgovarajućih mera

- smanjenje izloženosti virusu koji uzrokuje COVID-19 na najmanju moguću meru
- nastavak rada nakon privremenog prekida
- suočavanje s visokom stopom odsustva s posla
- upravljanje aktivnostima zaposlenih koji rade od kuće

Uključivanje zaposlenih

- **Briga o zaposlenima koji su bili bolesni**
- **Planiranje i učenje za budućnost Značaj dobre informisanosti**
- **Informacije za određene sektore i zanimanja**

Smernice obuhvataju primere opštih mera koje, u zavisnosti od određene situacije na radnom mestu, mogu pomoći poslodavcima u postizanju odgovarajućeg sigurnog i zdravog radnog okruženja kada se obavljaju ili nastavljaju poslovne aktivnosti.

U ovom dokumentu navedeni su linkovi na kojima se nalaze relevantne informacije Evropske agencije za bezbednost i zdravlje na radu (EU-OSHA), a na kraju dokumenta se nalaze informacije koje se odnose na određene industrije i radna mesta. Napominjemo da informacije sadržane u ovim smernicama ne obuhvataju zdravstveni sektor, za koji su nadležne posebne institucije (npr. [ECDC-a](#), [WHO-a](#), [CDC-a](#)).

Odgovore na sva konkretna pitanja koja nisu obuhvaćena ovim dokumentom možete potražiti od lokalnih nadležnih organa, kao što su zavodi za javno zdravlje ili inspektorat rada.

Uvod

Nakon pojave pandemije uzrokovane koronavirusom 2019. godine (COVID-2019), države članice Evropske unije (EU) uvele su niz mera, uključujući one koje utiču na radna mesta, kako bi se sprečilo širenje bolesti. Poslovno okruženje ozbiljno je pogođeno tokom ove krize. Zato je važno da svi delovi društva, uključujući preduzeća, poslodavce i socijalne partnere, ispune svoju ulogu u cilju zaštite radnika, njihovih porodica i društva u celini.

Priroda i opseg ograničenja, kreću se od ograničenja kretanja i prekida aktivnosti koje nisu neophodne do ograničenja broja osoba na istom prostoru, zabrane određenih aktivnosti i obaveze pridržavanja mera lične higijene. Njihova primena može se razlikovati u zavisnosti od razvohja pandemije, sektora, zanimanja ili zdravstvenog stanja pojedinca. Kao rezultat tih mera, od radnika se može zahtevati da rade od kuće, ili ostanu kod kuće, ukoliko posao ne može da se obavlja van radnog prostora.

Nakon što se merama fizičke distance postigne značajno smanjenje stope prenosa bolesti COVID-19, državni organi odobravaju nastavak radnih aktivnosti. To se sprovodi postupno, pri čemu se prvo odobrava rad u onim delatnostima koje se smatraju neophodnim za zaštitu zdravlja i privredu, a poslovi koji se efikasno mogu obavljati od kuće, poslednji se odobravaju.

Iako će vakcinacija vremenom dovesti do ublažavanja mera, još uvek nemamo informaciju kada ćemo se vratiti uobičajnim radnim aktivnostima. Međutim, bez obzira na to kako i u kojoj meri dolazi do vraćanja na uobičajene radne aktivnosti, vrlo je verovatno da će određene mere ostati na snazi određeni vremenski period kako bi se izbeglo naglo povećanje zaražavanja ([COVID-19: smernice za radna mesta](#)). Moguće je i da će povećanje broja zaraženih u određenom trenutku u budućnosti u nekim slučajevima zahtevati opet uvođenje mera ograničavanja.

Kriza prouzrokovana pandemijom COVID-19 stvara pritisak na poslodavce i zaposlene zbog neophodnog sprovođenja novih aktivnosti i praksi u vrlo kratkom roku ili neophodnom prekidu poslovnih aktivnosti. U tom kontekstu, mere u okviru bezbednosti i zdravlja na radu pružaju praktičnu podršku za nastavak ili sprovođenje radnih obaveza i na taj način doprinose smanjenju prenosa bolesti COVID-19.

Procena rizika i preduzimanje odgovarajućih mera

Početna tačka za upravljanje bezbednosti i zdravljem na radu u okviru mera protiv bolesti COVID-19 jeste identifikacija i **procena rizika** u fizičkim i psihosocijalnim radnim okruženjima. Kada dođe do promene u postupku rada, poslodavci su dužni da ponovo procene rizik uzimajući u obzir sve rizike, uključujući one koji utiču na mentalno zdravlje. Pri ponovnoj proceni rizika treba obratiti pažnju na sva odstupanja ili situacije koje prouzrokuju probleme i na koji način se može dugoročno pomoći organizaciji da postane otpornija. Ne zaboravite da je važno da u reviziji procene rizika učestvuju radnici i njihovi predstavnici, a ukoliko imate, uključite zadužene za sprečavanje rizika ili pružanje usluga medicine rada. Kao doprinos proceni, prikupite ažurirane informacije od javnih institucija o učestalosti bolesti COVID-19 u vašem području. Nakon ažuriranja procene rizika, sledeći korak je izrada akcionog plana sa odgovarajućim merama. U nastavku su navedeni neki primeri problema povezanih s bolešću COVID-19 koje treba uzeti u obzir pri izradi akcionog plana.

Smanjenje izloženosti virusu koji uzrokuje COVID-19 na radnom mestu na najmanju moguću meru

Sprovođenje aktivnosti u cilju smanjenja izloženosti virusu koji uzrokuje COVID-19 na radnom mestu najpre zahteva procenu rizika, a zatim sprovođenje određenih **mera**. To znači uspostavljanje kontrolnih mera kako bi se najpre uklonio rizik, a ako to nije moguće, smanjila izloženost radnika virusu na najmanju moguću meru. Prvo započnite sa kolektivnim merama i po potrebi ih dopunite pojedinačnim merama, kao što je lična zaštitna oprema. U nastavku su navedeni neki primeri kontrolnih mera. Međutim, ne mogu se primeniti sve mere na sva radna mesta ili poslove zbog njihove prirode.

- Obavljajte samo neophodan posao. Možda se određeni poslovi mogu odložiti za period kada rizik bude manji. Ako je moguće, pružite usluge na daljinu (telefonom ili videovezom) umesto uobičajenih sastanka. Pobrinite se da se na radnom mestu nalaze samo oni radnici koji su neophodni za izvršavanje posla i smanjite prisutnost trećih lica na najmanju meru.
- Što je više moguće, smanjite fizički kontakt među radnicima (npr. tokom sastanaka ili za vreme pauze). Izolujte radnike koji svoj posao mogu da obavljaju samostalno i bezbedno, kao i one kojima kojima nije potrebna posebna oprema ili mašine koji se ne mogu premestiti. Na primer, kad god je to moguće, napravite raspored da radnici budu sami u kancelariji, prostoriji za osoblje, kantini ili prostoriji za sastanke. Ako je moguće, zamolite radnike iz osetljivih grupa da rade od kuće (starije osobe i one sa **hroničnim bolestima** (uključujući visok pritisak, probleme sa plućima ili srcem, šećernu bolest ili osobe koje se **leče od raka ili se podvrgavaju posebnim terapijama**)), kao i **trudnice**. Na daljinu će možda morati da rade i radnici čiji bliski članovi porodice spadaju u visokorizičnu grupu.
- Potpuno obustavite, a ako to nije moguće, ograničite fizički kontakt sa klijentima i između klijenata. To je npr. moguće sprovođenjem porudžbina putem interneta ili telefona, beskontaktnom isporukom ili kontrolisanim ulaskom osoba (uz istovremeno izbegavanje stvaranja gužvi van radnog prostora) te fizičkim distanciranjem u i van poslovnih prostorija.
- Pri dostavi robe, preuzimanje ili isporuku obavljajte izvan poslovnih prostorija. Pružite savete vozačima o značaju održavanja higijene u kabini i osigurajte da dobiju odgovarajući gel i maramice za dezinfekciju. Dostavljačima mora biti dopuštena upotreba prostorija kao što su sanitarni čvorovi, kafeterije, svlačionice i tuševi, ali uvek uz odgovarajuće mere opreza.
- Postavite određene barijere između radnika, posebno ako nisu u mogućnosti da održavaju udaljenost od dva metra. Barijere mogu biti izrađene za tu namenu ili improvizovane pomoću predmeta kao što su plastične folije, pregrade, pokretni ormarići ili jedinice za držanje određenih predmeta. Treba izbegavati predmete koji nisu čvrsti ili imaju praznine, kao što su kolica, ili one koji predstavljaju novu opasnost, npr. predmete o koje se možete spotaći ili koji mogu pasti. Ako se ne može postaviti barijera, potrebno je omogućiti dodatni prostor između radnika, npr. osigurati da radnici sa svake strane imaju najmanje dva prazna radna stola.

- Ako nije moguće izbeći blizak kontakt, ograničite trajanje kontakta na manje od 15 minuta. Smanjite kontakt između različitih sektora u preduzeću na početku i završetku smena. Organizujte vreme pauze za obrok tako da se smanji broj osoba koje dele kafeteriju ili kuhinju. Pobrinite se da se u WC-ima i svlačionicama u isto vreme ne nalazi više od jedne osobe. Na glavna vrata sanitarnog čvora postavite znak koji će pokazivati kada je jedan od WC-a u upotrebi, kako bi se osiguralo da istovremeno ne uđe više od jedne osobe. Organizujte smene tako da uzmete u obzir obaveze čišćenja i dezinfekcije.
- Obezbedite na odgovarajućim mestima sapun i vodu ili odgovarajuće sredstvo za dezinfekciju ruku i savetujte radnicima da često peru ruke. Često čistite poslovne prostorije, posebno pultove, kvake, alate i druge površine koje ljudi često koriste i češće provetravajte prostorije, ako je moguće.
- Preduzmite odgovarajuće mere kako bi se izbeglo preterano opterećivanje osoblja zaduženog za čišćenje; npr. zatražite od radnika da ostave svoje radno mesto urednim. Radnicima obezbedite maramice i kante za smeće obložene plastičnom vrećicom kako bi mogle da se isprazne, a da se ne dodiruje njihov sadržaj.
- Ako ustanovite da postoji rizik od zaraze uprkos primeni svih sprovedenih sigurnosnih mera, obezbedite svu potrebnu ličnu zaštitnu opremu. Važno je radnike obučiti kako pravilno da koriste ličnu zaštitnu opremu i prate smernice o upotrebi [maski za lice](#) i [rukavica](#).
- Na ulazu na radno mesto i drugim vidljivim mestima postavite plakate koji podstiču ostanak kod kuće u slučaju bolesti, primerno ponašanje pri kašljanju i kijanju, kao i održavanje higijene ruku.
- Olakšajte radnicima dolazak na posao sopstvenim vozilima pre nego javnim prevozom, npr. omogućiti im parking mesta za automobile ili čuvanje bicikala i savetujte ih da peške dolaze na posao, ako je to moguće.
- Po potrebi uvedite praksu fleksibilne pauze i rada na daljinu kako biste ograničili broj ljudi na radnom mestu.

Pogledajte deo [COVID-19: smernice za radna mesta](#) kako biste saznali više o pripremi radnog mesta za krizu izazvanu COVID-19, uključujući i to kako postupiti ako je osoba zaražena virusom bila na radnom mestu, kao i savete o putovanjima i sastancima. Informacije su dostupne za [pogranične i radnike koji se upućuju u inostranstvo](#), (osobe koje rade u jednoj zemlji i redovno se vraćaju u zemlju u kojoj imaju prebivalište).

Nastavak rada nakon privremenog prekida

Ako je vaše radno mesto privremeno zatvoreno iz razloga povezanih s bolešću COVID-19, napravite plan za nastavak rada uzimajući u obzir zdravlje i bezbednost. U planu uzmite u obzir sledeće:

- Ažurirajte [procenu rizika](#) kao što je prethodno opisano i pogledajte dokument [COVID-19: smernice za radna mesta](#).
- Pre nego što se u potpunosti nastavi rad i pre povratka radnika na radno mesto, prilagodite uslove na radnom mestu i organizaciju rada kojom će se smanjiti prenos bolesti. Razmotrite nastavak rada u fazama kako biste omogućili prilagođavanje. Obavestite zaposlene o promenama i uputite ih u nove procedure, a po potrebi omogućite edukaciju pre nego što se nastavi sa radom.
- Ukoliko ste u mogućnosti, obratite se službi medicine rada i savetniku za zdravlje i bezbednost na radu i sa njima razgovarajte o svom planu.
- Obratite posebnu pažnju na radnike koji spadaju u visokorizičnu grupu i zaštitite najugroženije, uključujući starije osobe i one s [hroničnim bolestima](#) (visok pritisak, problemi sa plućima ili srcem, šećerna bolest ili osobe koje se [leče od raka ili se podvrgavaju posebnim terapijama](#), kao i [trudnice](#)). Obratite pažnju i na radnike čiji bliski članovi porodice spadaju u visokorizičnu grupu.
- Razmotrite uspostavljanje prakse pružanja podrške radnicima koji pate od anksioznosti ili stresa. To može biti praksa u kojoj rukovodioci češće pitaju radnike kako se osećaju, COVID-19 – Povratak na radno mesto – Prilagođavanje radnih mesta i zaštita radnika nudi se mogućnost zamene, kolegijalne pomoći među zaposlenima, promene u organizaciji rada i radnih zadataka, programi pomoći zaposlenima ili usluge podučavanja i podrška službe medicine rada. Imajte na umu da su zaposleni možda preživeli traumatične događaje kao što su teška bolest ili smrt rođaka ili prijatelja, imaju finansijskih problema ili problema u ličnim odnosima.

- Radnici koji se vraćaju na radno mesto nakon perioda izolacije, bilo da se radilo o pojedinačnoj ili kolektivnoj izolaciji, verovatno će biti zabrinuti, posebno u pogledu rizika od zaraze. Ta zabrinutost mogla bi dovesti do pojave stresa i problema s mentalnim zdravljem, posebno ako je došlo do promena na poslu. Kada su na snazi mere fizičkog distanciranja, problemi su verovatniji, a nisu dostupni ni uobičajeni mehanizmi, kao što su poseban prostor ili deljenje problema s drugima (pogledati [Povratak na posao nakon bolovanja zbog problema s mentalnim zdravljem](#)). Obavestite zaposlene gde mogu pronaći javno dostupne informacije i savete. [Evropska organizacija za mentalno zdravlje \(engl. „Mental Health Europe”\)](#) pruža informacije kako se brinuti o mentalnom zdravlju i nositi se sa pretnjama bolesti COVID-19.
- Moguće je da su radnici zabrinuti zbog veće mogućnosti zaraze na radnom mestu i možda ne žele da se vrate na posao. Važno je razumeti njihovu zabrinutost, pružiti im informacije o preduzetim merama i podršci koja im je dostupna.

Suočavanje s visokom stopom odsustva sa posla

U zavisnosti od broja zaraženih u lokalnom području i protokolima na snazi, mnogi zaposleni mogu biti odsutni sa posla zbog bolesti COVID-19. Ako je zaposleni zbog mere opreza u izolaciji kod kuće, možda će i dalje nastaviti da radi na daljinu (videti u nastavku) ili, ako to nije slučaj, biće odsutan iz kolektiva određeno vreme.

Zaposleni za koje je potvrđeno da imaju COVID-19 biće duže odsutni sa posla i neće moći da rade, a onima koji budu teško bolesni možda će biti potreban dodatni period za oporavak nakon što se izleče. Osim toga, neki zaposleni možda će biti odsutni sa posla jer moraju da se brinu o članu porodice.

- Odsutnost većeg broja zaposlenih, čak i ako je reč o privremenoj situaciji, može dovesti do opterećenja u pogledu nastavka aktivnosti. Svako dodatno radno opterećenje svedite na najmanju meru i pobrinite se da ne traje predugo. Rukovodioci imaju važnu ulogu u nadzoru situacije, brinu se i da zaposleni nisu [preopterećeni](#). Poštujte pravila i dogovore o radnom vremenu i vremenu za pauzu.
- U procesu prilagođavanja rada zbog smanjenja radne snage, npr. uvođenjem novih metoda i postupaka, razmotrite da li je zaposlenima potrebna dodatna edukacija i podrška i pobrinite se da su svi zaposleni sposobni da izvršavaju zadatke koji se od njih traže.
- Edukujte radnike u raznim oblastima za obavljanje bitnih poslova kako bi radno mesto bilo funkcionalno čak i kad su ključni radnici odsutni.
- Ako zapošljavate osoblje preko agencija za privremeno zapošljavanje, važno je da ih obavestite o rizicima na radnom mestu i ukoliko je potrebno, omogućite im dodatnu edukaciju.

Upravljanje aktivnostima zaposlenih koji rade od kuće

U sklopu mera fizičkog distanciranja koje su uvedene u većini država članica, zaposleni se podstiču ili obvezuju da rade od kuće, ako im to dopušta priroda njihovog posla. Većina tih zaposlenih prvi put radi na daljinu i njihovo radno okruženje verovatno ima mnogo nedostataka u odnosu na njihovo radno mesto. U kojoj meri se kućno okruženje može prilagoditi, zavisiće od uslova u kojima zaposleni živi, kao i vremenu i resursima koji su na raspolaganju za prilagođavanje.

Ovde su dostupni saveti o bezbednosti i zdravlju tokom rada od kuće, ali uglavnom su namenjeni onima koji redovno ili dugoročno rade na daljinu. U nastavku je navedeno nekoliko predloga za smanjenje rizika za radnike koji rade od kuće:

- Sprovedite procenu rizika i uključite radnike koji rade na daljinu i njihove predstavnike.
- Omogućite radnicima dok rade od kuće da privremeno koriste istu opremu kao i na poslu (ako ne mogu da je preuzmu, razmotrite organizaciju dostave). To mogu biti predmeti kao što su računar, štampač, stolica ili lampa. Zabeležite ko je uzео koji predmet da ne bi došlo do problema kada nastavite s normalnim radom.
- Zaposlene upoznajte sa [smernicama za rad od kuće](#) u skladu s načelima dobre ergonomije, kao što je pravilno držanje tela i kretanje, koliko je to moguće.
- Podstičite zaposlene da redovno prave pauze (otprilike svakih 30 minuta), da ustanu, protegnu se i prošetaju.
- Pružite podršku radnicima koji rade od kuće u pogledu upotrebe IT opreme i softvera. Alati za telekonferencije i videokonferencije mogu da budu neophodni u radu, ali mogu da predstavljaju problem zaposlenima koji se njima inače ne služe.
- Pobrinite se da postoji dobra komunikacija na svim nivoima, uključujući i one koji rade kod kuće. To se odnosi na strateške informacije koje pruža najviše rukovodstvo, pa sve do dužnosti nadređenih rukovodilaca, ne zaboravljajući važnost rutinske socijalne interakcije među kolegama.
- Nemojte da potcenite rizik od mogućnosti da se radnici osećaju izolovano i pod pritiskom, što u nedostatku podrške može da dovede do problema s mentalnim zdravljem. Važna je efikasna komunikacija i podrška koju pružaju rukovodioci i kolege, kao što je imogućnost održavanja neformalnog kontakta s kolegama. Razmislite o uvođenju redovnih onlajn sastanaka sa zaposlenima ili menjajte povremeno zaposlene koji mogu da budu prisutni na radnom mestu ako je pokrenut postupak postepenog povratka na posao.
- Imajte na umu da zaposleni možda imaju partnera koji isto tako radi od kuće ili decu o kojoj treba da brinu jer nisu u školi ili završavaju svoje školske obaveze od kuće. Drugi možda moraju da se brinu o starijima ili hronično obolelim osobama, kao i onima koji se trenutno nalaze u samoizolaciji. U tim okolnostima rukovodioci treba da budu fleksibilni u pogledu radnog vremena i produktivnosti.
- Pomozite zaposlenima u postavljanju zdravih granica između posla i slobodnog vremena tako da im jasno kažete kada se od njih očekuje da rade i budu dostupni.

Uključivanje radnika

Učešće zaposlenih i njihovih predstavnika u upravljanju bezbednosti i zdravljem na radu je ključ uspeha i zakonska obaveza. To se odnosi i na mere preduzete na radnim mestima u vezi s bolešću COVID-19 u vreme brzog razvoja događaja, sa visokom stepenom nesigurnosti i anksioznosti među zaposlenim i stanovništvom u celini.

Važno je da se pravovremeno posavetujete s zaposlenima i/ili njihovim predstavnicima te odgovornim za zdravlje i bezbednost na radu o planiranim promenama i načinu na koji će privremeni procesi funkcionisati u praksi. Uključivanje zaposlenih u procenu rizika i pripremu odgovora važan je deo dobre zdravstvene i bezbednosne prakse. Odgovorni za zdravlje i bezbednost na radu u jedinstvenom su položaju koji im omogućuje da osmisle preventivne mere i obezbede njihovo uspešno sprovođenje.

Takođe, razmislite o tome kako omogućiti da radnici zaposleni preko agencija za privremeno zapošljavanje i honorarni radnici imaju pristup istim informacijama kao i stalno zaposleni.

Briga o radnicima koji su bili bolesni

Na osnovu informacija Svetske zdravstvene organizacije, **najčešći simptomi bolesti COVID-19** su temperatura, umor i suv kašalj. Neke osobe mogu biti zaražene, ali da ne razviju nikakve simptome i osećaju se dobro. Većina osoba (otprilike 80%) oporavi se od bolesti bez potrebe za posebnim lečenjem. Otprilike jedna od šest osoba koja se zarazi bolešću COVID-19 bude u teškom stanju i razvije teškoće sa COVID-19 – Povratak na radno mesto – Prilagođavanje radnih mesta i zaštita radnika disanjem. Kod starijih osoba i onih sa već postojećim medicinskim problemima kao što su visok krvni pritisak, srčani problemi ili šećerna bolest postoji veća verovatnoća za razvoj teških oblika bolesti.

Osobe koje su teško obolele možda će zahtevati posebnu brigu čak i nakon što budu sposobne za rad. Prema nekim pokazateljima, osobe zaražene koronavirusom mogu patiti od smanjenog kapaciteta pluća posle izbijanja bolesti. U toj situaciji bi zaposlenima trebalo prilagoditi posao, a možda će im biti potrebno bolovanje kako bi se podvrgnuli tretmanima fizioterapije. Zaposleni koji su boravili na odeljenju intenzivne nege mogu se suočiti s posebnim izazovima. Lekari i služba medicine rada, trebalo bi da daju savete o načinu i vremenu povratka na posao:

- **Slabost u mišićima.** Što je duže neko boravio na odeljenju intenzivne nege, to je ova tegoba ozbiljnija. Smanjena snaga mišića primećuje se i kod respiratornih tegoba. Drugi uobičajeni, ali retko prepoznati fenomen jeste sindrom postintenzivne nege (engl. Post Intensive Care Syndrome – PICS). Procenjuje se da se pojavljuje u 30 – 50% osoba koje su boravile na odeljenju intenzivne nege, a može se uporediti sa posttraumatskim stresnim poremećajem.
- **Problemi s pamćenjem i koncentracijom.** Ove tegobe se često razviju tek nakon određenog vremena. Kada osoba ponovo počne da radi, teško ih je prepoznati. Simptomi koji su vidljivi na poslu jesu problemi s pamćenjem i koncentracijom, teškoće pri ispunjavanju zadataka na zadovoljavajući način i lošije veštine pri rešavanju problema. Zato je važno na to obratiti pažnju ako znate da je neko boravio na odeljenju intenzivne nege. Vrlo je važno dobro usmeravati radnike jer je nekome teško postići prethodnu efikasnost.
- **Duži period pre povratka na posao.** Podaci upućuju na to da četvrtina do trećine onih koji borave na odeljenju intenzivne nege može razviti probleme, nezavisno od starosti. Otprilike polovini bolesnika potrebno je godinu dana za povratak na posao, a gotovo trećina njih možda se nikada neće vratiti.

Lekari specijalisti medicine rada i službe medicine rada mogu pružiti najbolje savete o tome kako brinuti o radnicima koji su bili bolesni i o svim neophodnim prilagođavanjima koja su potrebna u njihovom radu. Ako nemate službu medicine rada, važno je da ta pitanja rešavate pažljivo i poštujuete privatnost i poverenje zaposlenih.

Budite svesni rizika da radnici koji su oboleli od bolesti COVID-19 mogu biti i diskriminirani.

Planiranje i učenje za budućnost

Važno je izraditi ili ažurirati krizne planove za nepredvidive situacije za slučajeve prekidanja i nastavljanja poslovanja u budućnosti, kao što je opisano u dokumentu **COVID 19: smernice za radna mesta**. Čak i mala preduzeća mogu da naprave kontrolnu listu koji će im pomoći da budu spremni ako se slična situacija ponovi u budućnosti.

Preduzeća u kojima se prvi put uvodu rad na daljinu mogu razmotriti usvajanje takvog načina rada kao modernu i dugotrajnu radnu praksu. Iskustvo stečeno tokom pandemije bolesti COVID-19 može se iskoristiti za izradu ili reviziju postojećih politika i postupaka rada na daljinu.

Značaj dobre informisanosti

Veliki broj informacija povezanih s bolešću COVID-19 može dovesti do zasićenja i može da spreči razlikovanje pouzdanog i tačnog od nejasnog i obmanjujućeg. Uvek proverite da li je izvor informacija pouzdan i stručan. Zvanični izvori informacija o bolesti COVID-19 su:

- [Svetska zdravstvena organizacija](#)
- [Evropski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti](#)
- [Evropska komisija](#)
- [Evropska agencija za bezbednost i zdravlje na radu](#)

Kako se kriza povezana sa pandemijom zahvaljujući vakcinaciji bude smirivala i kada počne ublažavanje mera protiv širenja bolesti COVID-19, sigurno će biti objavljene informacije specifične za određene industrije ili zajednice, koje će se redovno ažurirati. Ministarstva zdravstva i rada vaše zemlje pružiće vam relevantne informacije.

Sektori i zanimanja

Najvećem riziku od zaraze bolešću COVID-19 izloženi su oni poslovi koji zahtevaju fizički kontakt sa drugim osobama. Osim zaposlenih u zdravstvu i u domovima za starije, zaposleni koji su izloženi većem riziku su oni koji rade u prehrambenoj industriji, trgovini, komunalnom sektoru, ostalim uslugama, policiji i javnom prevozu.

Iako su neke zemlje ograničile rad u određenim sektorima pre drugih, obično je obustava rada najpre zahvatila obrazovanje, aktivnosti u slobodno vreme na otvorenom i zabavu, a industriju i građevinarstvo na kraju. Povratak na posao nakon ublažavanja mera trebalo bi isto tako da bude postupno, ali obrnutim redosledom. Za određene zemlje dostupne su smernice za pojedine sektore u odnosu na COVID-19 (lista je navedena u nastavku). Proverite stranice agencije [EU-OSHA](#) ili nacionalnog tela ili zavoda za bezbednost i zdravlje u vašoj zemlji radi dodatnih informacija.

Smernice o bolesti COVID-19 za određene delatnosti

Građevinarstvo	Construction
Maloprodaja	Retail
Hrana	Food
Prevoz	Transport
Održavanje i domaće usluge	Maintenance and domestic services
Slobodno vreme i zabava	Leisure and entertainment
Obrazovanje	Education
Frizerske usluge	Hairdressing
Zdravstvene usluge i usluge nege	Health and care services
Policija i zatvori	Policing and prisons
Ostali	Others
Nacionalne kompilacije (nepotpune)	National compilations (non-exhaustive)

Napominjemo da je datum objave dokumenta 23. decembar 2020. Tekst na platformi [OSHwiki](#) periodično se ažurira.

Autor: William Cockburn, Evropska agencija za bezbednost i zdravlje na radu, (EU-OSHA)

© Evropska agencija za bezbednost i zdravlje na radu, 2020. Umnožavanje je dopušteno pod uslovom da se navede izvor.